

Yhteisöllinen taidekasvatus

kokemuksia pohjoisista kylähankkeista

TaT Mirja Hiltunen
Taiteiden tiedekunta
kuvataidekasvatus
mirja.hiltunen@ulapland.fi

Taiteiden tiedekunta

- Taiteiden tiedekunnan **koulutusalat**

- audiovisuaalinen mediakulttuuri
- graafinen suunnittelu
- *kuvataidekasvatus*
- tekstiili- ja vaatetusala
- teollinen muotoilu

- **Tiede ja taide kohtaavat:**
tutkimus ja käytännön
taiteellinen työ yhdessä

Yhteisöllinen taidekasvatus

Yhteisötaide ja ympäristöopinnot

Kuvat Lapin yliopisto, kuvataidekasvatuksen koulutusohjelma, katoavan taiteen
ja talvitaiteen arkistot

Koulu muutoksessa

- Yhteiskunnallisen kehityksen tiedostaminen
- Kansalaisvaikuttaminen ja opettajuus
- Yhteisöllisyys
- Avautuvat oppimisympäristöt

Nykytaiteen haasteet

- Performatiivisuus
- Tapahtumallisuus
- Taiteidenvälisyys
- Sosiaalinen aktiivisuus
- Yhteisöllisyys
- Paikallisuus

KUVATAIDEOPETTAJA

taiteen eetoksen välittäjänä / teknisten taitojen ja
ilmaisun asiantuntijana

KUVATAIDEOPETTAJA

Visuaalisen kulttuurin asiantuntija

KUVATAIDEOPETTAJA

pedagogisten prosessien ja oppimisen asiantuntija

SOSIAALISESTI AKTIIVINEN TAIDEKASVATUS

Yhteisöllisten ja uudistavien taideprosessien asiantuntija

- Kuvataidekasvatus on toteuttanut vuosittain useita pohjoisissa ympäristöissä tapahtuvia hankkeita
- Projekteissa on tutkittu pohjoista maisemaa, yhteisöjä ja elinkeinoja taidekasvattajien, taiteilijoiden, koulujen, museoiden ja eri alojen tutkijoiden yhteistyönä

NTURIN TAIDPAJ

2000-2003

2003-2005

- Osa hankkeista on kertaluontoisia
- Osa niistä on vuosia jatkunutta yhteistyötä eri tahojen kanssa.

Yhteisöllinen taidekasvatus

- taidekasvatus on astunut ulos luokkahuoneista ja ottanut aktiivisen roolin eri toimialojen - kuten sosiaali- ja terveystoimien tai matkailuelinkeinon parissa

Sosio-kulttuurinen-visuaalinen kartoitus

- Käyttäen tieteen ja taiteen menetelmiä
 - Paikan luonto, materiaalit, esineet
 - Paikan herättämät kokemukset
 - Paikassa tapahtuvat toiminnot
 - Paikkaan liittyvät kertomukset

Taidekasvatuksen julkistaminen

- Kiertonäyttelyt
- Julkaisut
- Verkkogalleriat
- Dokumentointi
- Evaluointi
- Toimintatutkimus
- Arviontitutkimus

Taide toiminnan tiloina

- taideteokset
- näyttelyt
- työpajat
- Koulutuskokonaisuudet
- leirikoulut
- tapahtumat
- juhlat
- yhteisöaktiviteetit
- kylätapahtumat
- oppimateriaalit, kirjat, videot jne.
- tutkimus

Yhteisöllinen taidekasvatus

- Nykyaiteellinen toiminta
- Yhteisöllisyys ja sosiokulttuurinen konteksti
- Alueellinen identiteetti
- Ympäristön estettäisyys ja arvot
- Yhteistyö
- Dokumentointi
- Evaluointi

Monitieteinen
näkökulma

- The purpose of the project is to strengthen co-operation across borders (Finland, Russia, Sweden, Norway) among universities, institutes, schools, and people working with children and youth.
- ~ Networked co-operation will promote a good and healthy future for children and youth in the Barents area

Ahonen, Arto K. (2010): *Psychosocial Well-being of Schoolchildren in the Barents Region. A Comparison from the northern parts of Norway, Sweden and Finland and Northwest Russia*

ArctiChildren

- *ArctiChildren II 2006 - 2008
Final date 30.4.2008*
- *Cross-border training programme supporting school education in the promotion of psychosocial well-being in the Barents region.*

Culture theme day,
Sevettijärvi school, February 2007
Photographer: Ulpu Siponen

Nuorten hyvinvoinnin ankkurit Lapissa 2008-2010 Taide nuorten hyvinvoinnin tukena

kuva: Sanna Ahola, Elina Koivula

Taide+hyvinvointi

- Kulttuuritoiminnalla ja taiteella on vaikutuksia hyvinvointiin ja terveyteen
- Tutkimuksia lääketieteen, hoitotieteen, yhteiskuntatieteiden, kasvatustieteiden, kulttuurintutkimuksen, taiteen ja taidekasvatuksen alalta
- Yhteys terveyteen, hyvinvointiin ja elämänlaatuun ja eliniän odotteeseen
- Yhteys sosiaaliseen pääomaan ja luottamukseen

(Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia 2010)

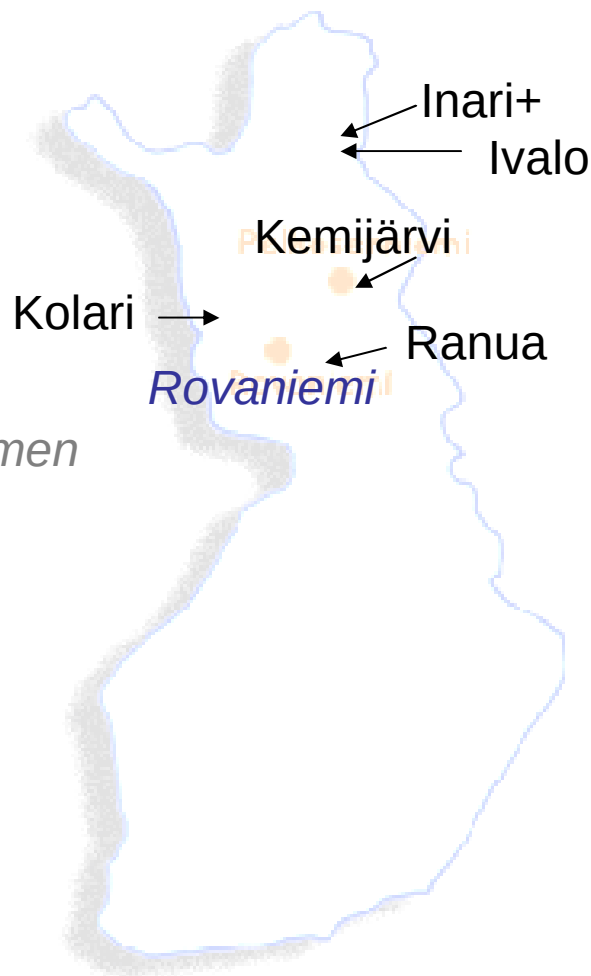
Nuorten hyvinvoinnin ankkurit Lapissa 2008-2010

YHTEISÖLLINEN TAIDEKASVATUS

-taidetoimintamallin
kehittäminen yhteis-
työssä mm. nuorisotoimen
kanssa
-toimintatutkimus

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
Lapin toimintayksikkö

SOSIAALITYÖ

nuorten hyvinvointiselvitys:
-Lapin 9. luokkalaiset
lomakekysely (N=562)
-hankekuntien
nuorille tehty yksilö-
ja ryhmähaastattelu

LAPIN LÄÄNINHALLITUS
LAPPI LEANARÁÐDEHUS

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

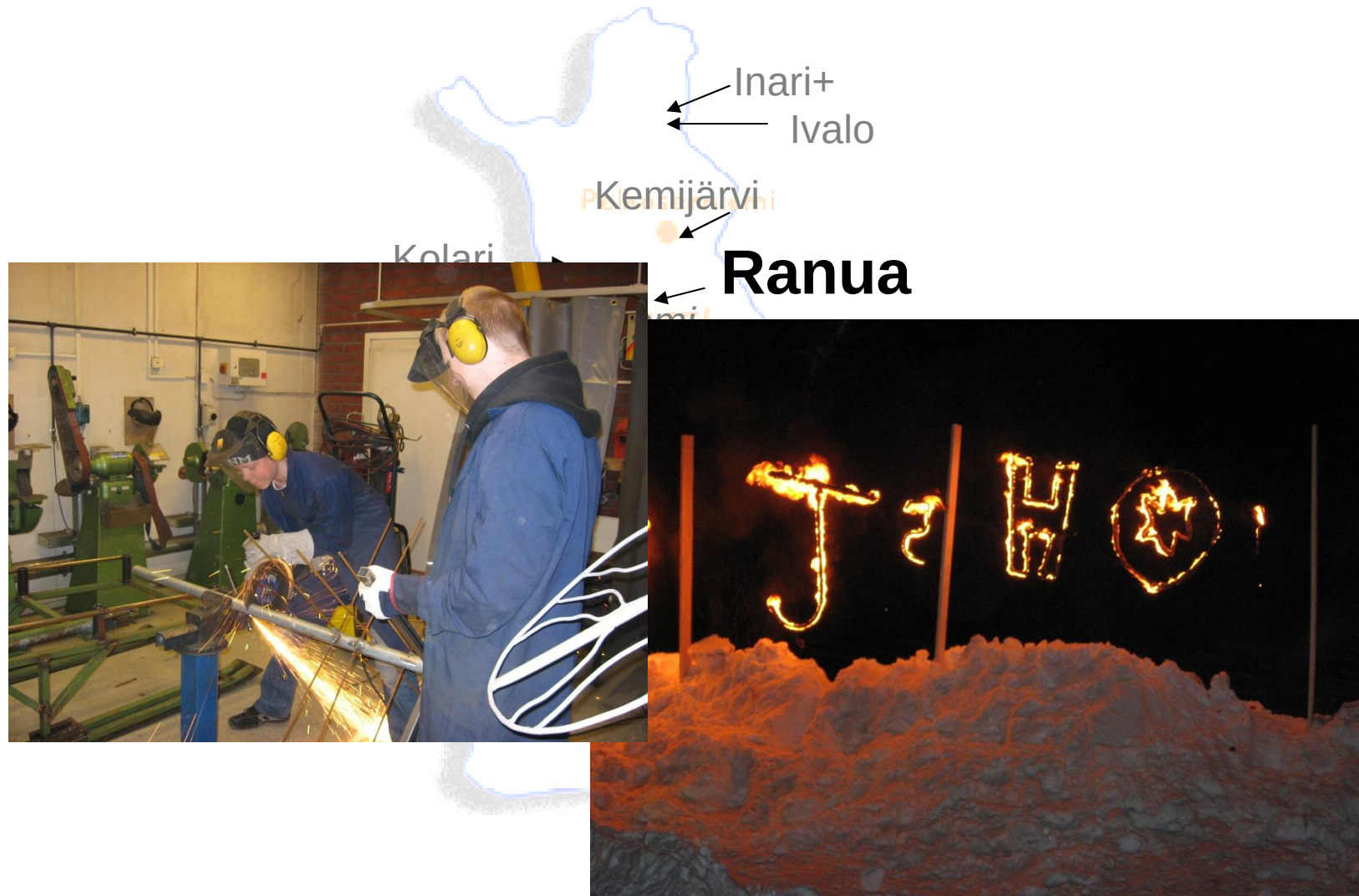
Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Hyvinvointi

- Ihmisen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja emotionaalista hyvää oloa
- Syntyy ihmisen itsensä, läheisten, lähiympäristön ja palvelujärjestelmän toiminnan sekä yhteiskuntapolitiikan tuloksena
- Terveys, toimintakyky, toimijuus, asuminen, elinympäristö, toimeentulo, ihmissuhteet, yhteisöllisyys, mielekäs tekeminen, osallisuus, peruskulttuurin turvallisuus
- Sekä objektiivisesti mitattavaa että subjektiivisia arvostuksia ja kokemuksia

(Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia 2010)

Nuorten hyvinvoinnin ankkurit Lapissa

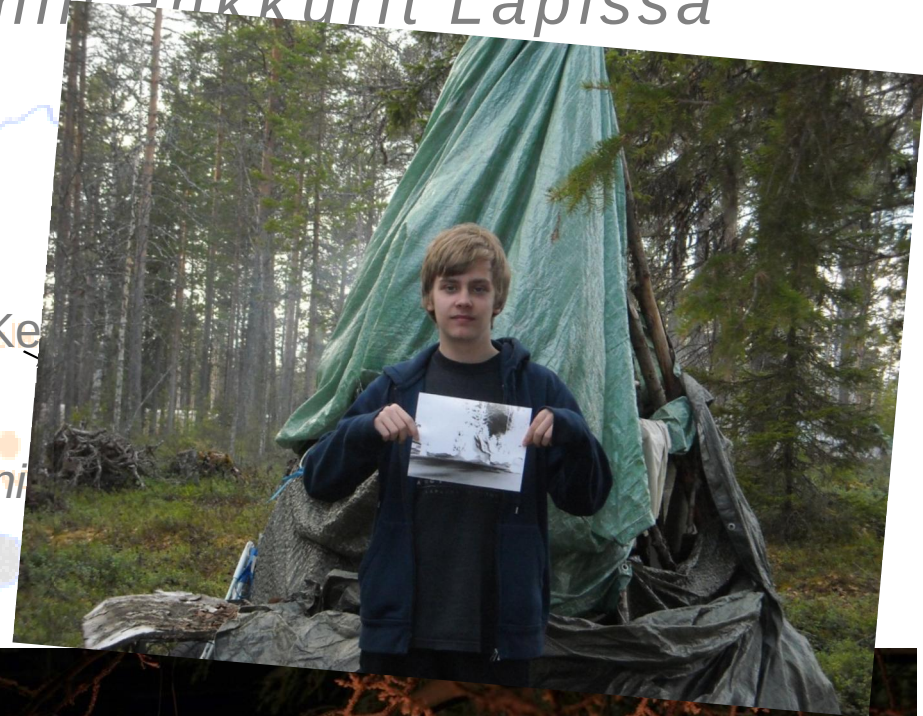
Nuorten hyvinvoinnin ankkurit Lapissa

Nuorten hyvinvoinnin ankkurit Lapissa

Kolari

Rovani

Nuorten ympyrät -seinäteos kierrätysmateriaaleista

Sanna Ahola, Elina Koivula

Kokemuksia; tuloksia

- Taide on toiminut nuorten identiteetin rakentajana mm. voimauttavan valo- ja videokuvauksen parissa
- yhteisen tilan tai paikan kunnostaminen on tukenut yhteenkuuluvuudentunnetta ja lisännyt yhteisön tilojen tai paikkojen viihtyisyyttä
- teoksien toteuttamisessa monenlaiset taidot ovat pääseet esille
- Näyttelyt, julkistamistilaisuudet ja julkisuus vahvistavat nuorten yhteisöllisyyttä ja prosessissa syntyneitä onnistumisen kokemuksia

Taide nuorten hyvinvoinnin tukena

Taideteokset, tapahtumat, muotoilu ja rakennettu ympäristö tai luonnon antamat esteettiset kokemukset antavat tietoa paitsi omista tunteistamme, myös välittävät toisten tunteita

Ne ovat itseymmärryksen välineitä ja mahdollistavat empatian

- Taiteessa opitaan tekemiseen keskittyen
- Taide voi antaa kokemuksia onnistumisesta ja kehittämisestä
- Taitojen oppiminen vaatii toistoa ja aikaa – se mahdollistaa taitojen ja oman ilmaisun kehittymisen
- Tällainen kokemus edistää yksilön eheytymistä ja viihtymistä omassa ympäristössään ja yhteisössään
- Taide voi ehkäistä syrjäytymistä, vahvistaa elämänhallintaa ja tukea nuoren kasvuprosessia

I Licensiaattin työ

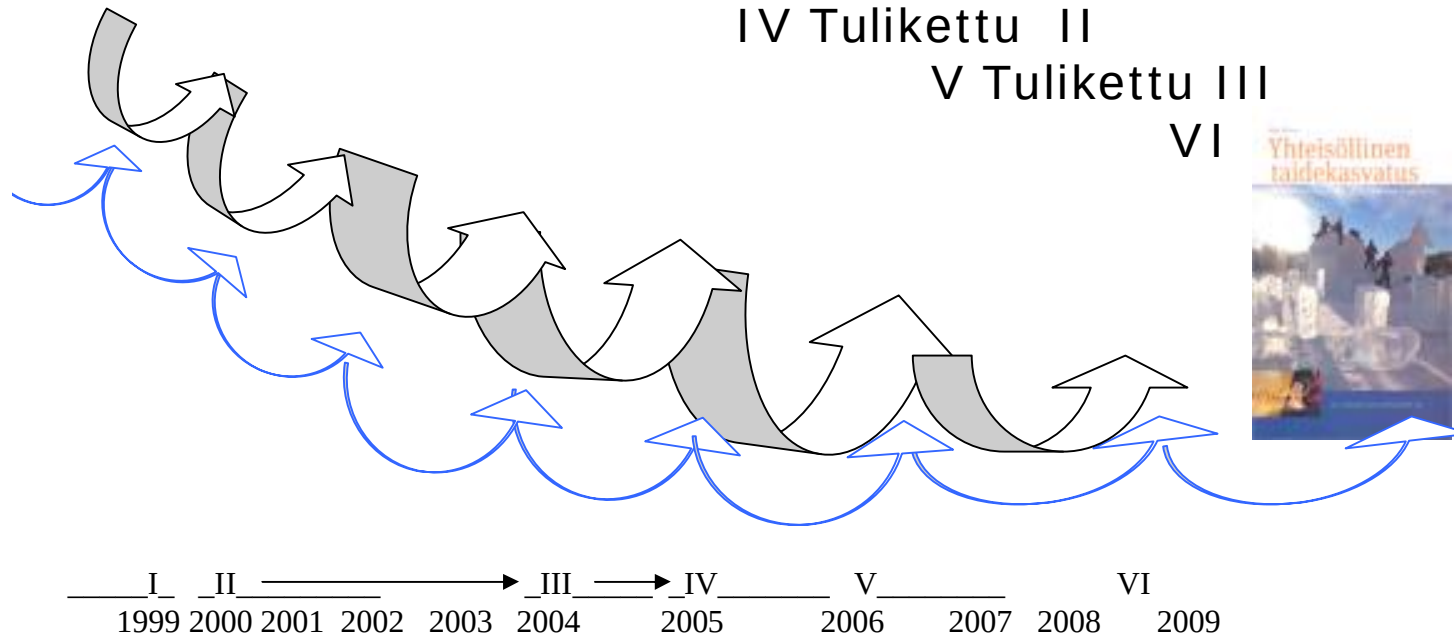
II Tunturin taidepaja

III Tulikettu I

IV Tulikettu II

V Tulikettu III

VI

Yhteisöllinen taidekasvatus
Performatiivisesti pohjoisen
sosiokulttuurisissa ympäristöissä

Utsjoen Tulikettu -hanke

TULI
KETTU
I
2004

TULI
KETTU
II
2005

TULI
KETTU
III
2006

I REVONTULET

II KAAMOS JA VALO, AURINKO JA KUU

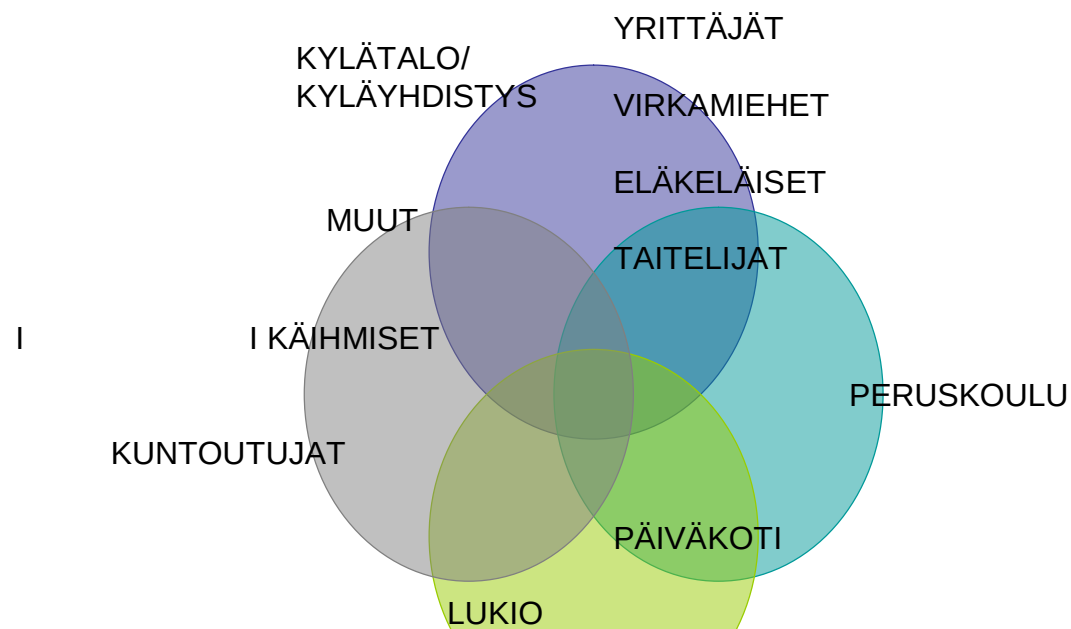
III VESI

+Kaamoskettu -06

+Tuulikettu -07

+Tiede- ja taide kesälukio -07, -08, -09, -10

Koulutus suunnattu opettajille, opettajiksi opiskeleville, lukio- ja perusasteen opiskelijoille, ikäihmisille, kuntoutujille sekä taiteen ja mm. matkailun parissa työskenteleville kyläläisille

Kuvataidekasvatuksen opiskelijat (Lay)
Musiikkikasvatuksen opiskelijat (Oulun yliop.)
RAMK, sosiaaliala
Magga-projekti, Elämässä mukana -projekti (Utsjoki)
Oulun yliopiston Sodankylän observatorio,
Lapin Ilmatieteen tutkimuslaitos,
Oulun yliopiston tähtitieteen osasto, Ursa

Miksi taidetta?

Tekniikoiden ja ilmaisun kehittymistä

•Yhteistyötaitojen oppimista

Kohtaamista, keskustelua, jakamista ja oppimista

Merkityksien rakentumista
oman arkisen ympäristön arvostamista,
oman kulttuurin arvostamista

Yhteisöllinen taidekasvatus

Juhlitaan yhteisön ja ympäristön vahvuuksia,
tehdään ne näkyväksi
Opitaan menneestä, toimitaan nykyisyydessä
Annetaan tilaa unelmille ja tulevaisuuden
suunnittelulle

YHTEISÖUTOPIAN OMINAISUUKSIA

- harmoninen lopputila
- pyrkimys estää omaa tilaansa horjuttavia muutoksia
- jäsenten oletetaan sulautuvan kokonaisuudeksi

HYVÄ ELÄMÄ MÄÄRITELLÄÄN ULKOAPÄIN

Perinteisestä
yhteisöstä ...

Välimuotona tai
vaihtoehtona
**refleksiivis-
esteettinen
yhteisö?**

...kevyeen
uusyhteisöllisyyteen

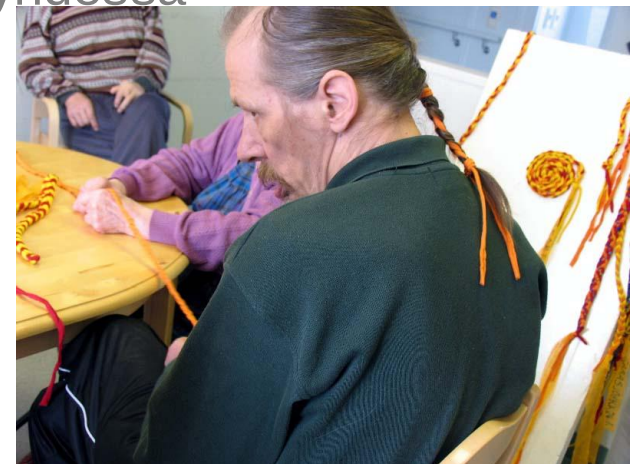

Refleksiivis-esteettinen -yhteisö

- pyrkimys löytää avointa vuorovaikutusta korostava tasapaino yksilön/yhteisön sekä yhteisön/ympäristön välille
- lähtökohtana **arkitodellisuus** – yhteisen toimimisen kautta syntyvät kokemukset ja käytännöt
- jatkuva dialogi – yhteisön jäsenille kehittyä tietoisuus itsestä suhteessa yhteisöön ja ympäristöön – pitää yhteisön yhdessä mutta edellyttää liikkumavapautta
- persoonaksi, subjektiksi kasvaminen yhteisössä yhdessä

Refleksiivis-esteettinen -yhteisö

- refleksiivisyys edellyttää halua/kykyä kohdata ja ymmärtää yhteisön ulkopuolinen maailma
- erilaisuuden, poikkeavuuden, monimuotoisuuden hyväksyminen ja *hyödyntäminen* yhteisön kehittämisessä
- merkitysten rakentaminen, yhteisen elämänmuodon/-tyylin ilmaiseminen kuvien, symbolien ja muiden tyylikeinojen avulla

- ” (yhteisö)taide on usein jonkinlaista venyttelyä ja siedätyshoitoa: ihminen pyrkii siinä laajentamaan kokemustensa ja näkemystensä intensiteettiä ja monimuotoisuutta, löytämään ja sietämään uusia puolia itsessään ja muissa”

taiteilija, TaT Teemu Mäki

Yhteisöllinen taidekasvatus *voimaharjoittelua ja voimaantumista*

Kommunikaatiota

Toiminnallisia tiloja

Osallistumista / osallistamista

Tekemistä / toimintaa

Havaintoja / kokemuksia / taitoja

Merkityksien antamista / luomista

Vaikuttamista

taidetta, jota tehdään yhteisön ehdoilla, yhteisön jäsenten kanssa ja heitä varten

Kiitos

Mirja Hiltunen

Yhteisöllinen taidekasvatus.

Performatiivisesti pohjoisen sosiokulttuurisissa ympäristöissä

Acta Universitatis Lapponiensis 160

Laajuus: 301 s.

Julkaisuvuosi: 2009

ISBN: 978-952-484-289-1

Kieli: fin, eng

Kustantaja: LUP/Lapin yliopistokustannus

[Etusivu](#)/[Kotisivut](#)/[Lapin yliopistokustannus](#)/[Tiede- ja taidekirjakauppa Tila](#)

<http://www.ulapland.fi/contentparser.asp?deptid=24074>

- Kuvataidekasvatuksen toteuttamiin projekteihin pääset tutustumaan kotisivujen kautta (<http://www.ulapland.fi/...jne...>)
- Projektien dokumenttikuvia on esillä myös verkkogallerioissa [Kaiku](#), [KatoavaTaide](#) ja [Talvitaide](#) -
- Muita linkkejä: [ACE-projektigalleria](#) ja [Jokivalkeat](#)